

פנינים

ופרפראות נבחרים לפרשת השבוע "פרשת שופטים – חודש אלול"

עורך: הרב יוסף ברנר

לתגובות והנצחות – לשיעורים והרצאות: pninim16@gmail.com 054 - 8455798 - ניתן לקבל את העלון במייל.

במחשבות ובחקירות שונות ועמוקות המורדות את האדם ולא נותנים לו מנוח. באישון לילה קם השר ויצא אל השומר. מצאו מתעמק במחשבותיו, על מה אתה חושב? – שאלהו השר:

אני מתעמק בשאלה, "כשתחבים מסמר בקיר, היכן נעלם העץ שהיה מקודם במקום המסמר"?...

יפה מאד – אמר השר, היטבת לחקור. עברו כמה שעות ושוב יצא השר אל השומר ושאלו: נו, ועל מה אתה עכשיו חושב?

השיב השומר: "אני חושב וחוקר מה קורה כשאוכלים את הביגלה להיכן נעלם החור"?...

נפלא, אמר לו השר וחזר לישון. בעלות השחר מצא השר שוב את השומר טרוד במחשבותיו האופפות אותו, ופנה אליו: ועל מה אתה חושב עכשיו?

אני חושב, איך אפשר דבר שהאורה סגורה, ואני יושב על יד הפתח תפוש במחשבותי, וחסום נעלם?...

והנמשל, פשוט מאוד! – כשאדם עסוק בחקירותיו התפלות, בא היצר הרע וגונב ממנו את שכלו הישר... כי מי שכל מעמד חייו תלוי בחקירות ודיונים, במחשבות והרהורים, בפסיקות וקישויות, ידוע ידע היטב כי ברכות הימים, "יעלמו סוסים מאורוותיו". ה"שכל הישר" ייגנב, ייאבד, וחסל.

זהו שאמר הכתוב: "תמים תהיה עם ה' אלקיך" – אל תחקור אחר העתידות. עשה טוב ללא חשבונות. רדוף חסד – פשוטו כמשמעו, ואז, טוב לך כל הימים!...

תמים תהיה עם ה' אלקיך (יה, יג)

בקרוב בני היכלו של החוזה מלובלין, התבלט הרח"ק רבי נפתלי מרופשיץ זי"ע בפסקות נדירה. יום אחד אמר לו החוזה: נפתלי, בכל התורה כולה לא מצינו שיהודי חייב להיות פיקח וחכם, אדרבה! כתוב בתורה שעליו להיות תמים – "תמים תהיה עם ה' אלקיך"...

החזירו רבי נפתלי מיניה וביה תשובה מהוכחמת: כדי לדעת איך להיות תמים זקוק האדם למדה גדושה של חכמה ופיקחות!...

הרח"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע היה אומר: לא מצינו בשום מצוה או מידה טובה, מן התורה או מדברי נביאים, שצריך האדם מישראל לקיימם עם ה' אלקיך. ורק במידת התמימות אומר הכתוב "תמים תהיה עם ה' אלקיך". וכמו כן במידת הענוה והצניעות אומר הנביא: "והצנע לכת עם אלקיך". ולמה?

משום שבשתי המידות האלו יכול האדם בנקל לרמות אחרים: הוא יכול להתחכם ולהעמיד פנים של איש תמים, בשעה שלבו מלא ערמה ותחבולות רשע. כמו כן ישנה ענוה מזויפת, הגאווה מתעטפת במלית של ענוה והיא סמויה מעיניו של אדם מהחזין, ורק כלפי שמיא גליא, אם תמימות זו או ענוה זאת היא אמיתית או מסולפת.

ולכן אומר הכתוב: "תמים תהיה עם ה' אלקיך" "והצנע לכת עם אלקיך", שתי מידות אלו: התמימות והענוה צריכות קיום מאת ה' שהוא בוחן לבבות, כי את הבריות אפשר לרמות!...

ואילו הרח"ק רבי יהושע מדזיקוב זי"ע היה אומר: אין "תמים" אלא עניו, שהרי אמרו חז"ל על המתייחר שהוא בעל מום, וממילא אנו יודעים שהענוותן הוא תמים!...

וזהו "תמים תהיה עם ה' אלקיך" – אם תהא תמים, עניו – תהא שרוי מן הפרגוד ולפנים, עם ה' אלקיך. כי על המתגאה אומר הקב"ה: אין אני יכולין לדור בכפיפה אחת!...

שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק (טז, יח)

פירוש נשגב ונפלא, הפותח לנו צוהר לימי חודש אלול וימי הרהמים והסליחות – שמעתי מאת כ"ק מרן אדמו"ר ממשיקולין שליט"א:

מובא ב"ספר יצירה" (פרק ד יב) "יש שבועה שערים בנפש האדם, שתי עינים, שתי אוזניים, שני נקבי האף, והפה". עכ"ל.

ועל פי זה פירש השל"ה הק' בפרשתנו את הפסוק: "שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך" – כלומר האדם צריך לשים על עצמו שופטים ושופטים על שבועה שערי הנ"ל, וישפט את עצמו תמיד שלא יהיה בו שום עבירה ועוון, ויהיה תמיד בקדושה וטהרה, עכ"ל.

והקשה האדמו"ר שליט"א, שלכאורה לפי זה איך יתפרש המשך הפסוק "ושפטו את העם משפט צדק" שהרי לדברי השל"ה הק' הפסוק מדבר על כך שהאדם ישפט את עצמו?

ותירץ בדרכו באופן נפלא, על פי דברי חז"ל (קידושין מ ע"ב) "לעולם יראה אדם את עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצווה אחת, אשריו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת, אוי לו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה".

הרי שכל פעולה שהאדם עושה, גורם הוא לכל העולם כולו להיות מוכרע לטוב או ח"ו לרע. וכפי המשל, באחד שנסע בספינה בלב ים, ועשה חור בקרקעית הספינה. שאלהו אנשי הספינה, מה אתה עושה? ענה להם אני עושה חור רק מתחת למקום שאני יושב בו, שעליו שילמתי במיטב כספי. אמרו לו נוסעי הספינה, הלא בפעולתך שאתה עושה, אין אתה עושה רק רע לעצמך, אלא אתה גורם רעה לכל נוסעי הספינה שעלולים להיטבע, כתוצאה מכניסת מים לספינה!...

והנמשל הוא, כשאדם עובר עבירה ח"ו אינו גורם רע לעצמו בלבד, אלא גורם להכריע את כל העולם כולו לכף חובה.

ולפי זה מובן המשך הפסוק "ושפטו את העם משפט צדק" – שעל ידי זה, שהאדם ישים "שופטים ושופטים" על השבועה שערים שיש לו, וישגיח על עצמו שלא יחטא, אז יכריע את העם לכף חובה ח"ו, אלא לכף זכות וטובה. ב"משפט צדק", ולא יכריע את העם לכף חובה ח"ו, אלא לכף זכות וטובה.

תמים תהיה עם ה' אלקיך (יה, יג)

מרמז הרמ"ע מפאנו זי"ע: הנה בקריאת שמע יש רמ"ה תיבות, ואומרים אותו פעמיים כיום – בבוקר ובערב. פעמיים רמ"ה עולה כמספר תמ"ם. ובידוע, שכדי להשלים רמ"ה תיבות כנגד איבריו של אדם. מסים שלח הציבור ה' אלוהים אמת" וחזרו ואומר בקול רם ה' אלוהים אמת" כמבואר (ש"ע א"ח סא, ג).

וזהו שאמר הכתוב: "תמים" – אשר עולה כמספר פעמיים רמ"ה תיבות של קריאת שמע. "תהיה עם ה' אלקיך" – יהוד עם התיבות ה' אלוהים אמת, כדי להשלים רמ"ה כנגד איבריו של אדם!...

תמים תהיה עם ה' אלקיך (יה, יג)

התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות (רש"י). הרח"ק בעל ה"חידושי הרי"ם" מגור זי"ע היה נוהג לומר את המשל הבא – על אנשים שלא פוסקים מלחקור ולחפור, ולא נותנים לעצמם להתהלך בתמימות עם הקב"ה:

משל לשר אחד שהיה לו סוס יקר מאד והוא שמר אותו מכל משמר. יום אחד רכב עליו לעיר אחרת, הכניסו לאורו ועל פתח האורו העמיד שומר שישמור עליו שלא יגנבהו. בכדי שהשומר לא יירדם, יעץ לו השר שיתעמק

והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה' אלהיו לשמור את כל דברי התורה הזאת ואת החוקים האלה לעשותם...
אמר הכותב: ביקש ממני אחד מגדולי וצדיקי הדור שליט"א לפרסם לתועלת הרבים סגולה נפלאה להרבה עניינים ובפרט לזיווגים הנונים ללמוד ולקרא מידי יום את פרק כה' מהספר הקדוש "מסילת ישרים" לרבינו הרמח"ל זי"ע, שמבאר בלשונו הק' את הדרך להגיע ליראת שמים ויראת חטא. והרמח"ל מצטט שם את הפסוק הנ"ל, שמי שרוצה להכניס זאת בליבו, חיבב לשנן וללמוד את הדברים מידי יום, כפי שכתוב אצל מינוי המלך בפרשתנו: "והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה' אלהיו לשמור את כל דברי התורה הזאת ואת החוקים האלה לעשותם".

והרבה אנשים שקבלו ללמוד מידי יום את הפרק הנ"ל, ראו ישועות מופלאות למעלה מדרך הטבע!
 לתועלת הרבים הנני מעתיק את פרק כ"ה מהספר "מסילת ישרים" (פרק קצר מאוד):

"אך דרך קניית היראה הזאת הוא ההתבונן על ב' עניינים אמתיים: האחד הוא, היות שכינתו יתברך נמצאת בכל מקום שבעולם ושהוא יתברך משגיח על כל דבר קטן וגדול אין נסתר מנגד עיניו, לא מפני גודל הנושא, ולא מפני פחיתותו, אלא הדבר הגדול והדבר הקטן הנקלה והנכבד הוא רואה והוא מבין בלי הפרש, הוא מה שאמר הכתוב (ישעיה ו, ג) "מלא כל הארץ כבודו", ואומר (ירמיה כג, כד) "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא". ואומר (תהילים קיג, ח) "מי כה" אלהינו המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ". ואומר (תהילים קלח, ו) "כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק יידע".

"וכיון שיתברר לו שבכל מקום שהוא, הוא עומד לפני שכינתו יתברך, אז מאלוה תבוא בו היראה והפחד פן יכשל במעשיו, שלא יהיו כראוי לפי רוממות כבודו, והוא מה שאמר (אבות ב, א) "דע מה למעלה ממך", עין רואה ואזן שומעת, וכל מעשיו בספר נכתבים". כי כיון שהשגחת הקב"ה על כל דבר, והוא רואה הכל, ושומע הכל, ודאי שכל המעשים יהיו עושים רושם, וכולם נכתבים בספר אם לזכות או לחובה, ואמנם הדבר הזה אינו מצטייר היטב בשכל האדם, אלא על ידי התמדת ההתבוננות וההסתכלות הגדול, כי כיון שהדבר רחוק מחושינו לא יציירנו השכל אלא אחר רוב העיון וההשקפה, וגם אחר שיציירנו יסור הציור ממנו בנקל אם לא יתמיד עליו הרבה, ונמצא שכמו שרוב ההתבונן הוא הדרך לקנות היראה התמידית, כן היסוד העיון הוא המפסיד הגדול שלה, והיה מהמת מרדות או ברצון, כל היסוד העיון ביטול הוא ליראה התמידית".

"הוא מה שצוה הקב"ה אל המלך (דברים יז, יט) "והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה' אלהיו". הא למדת שאין היראה נלמדת אלא מן הקריאה הבלתי נפסקת, ותדקדק שאמר "למען ילמד ליראה", ולא אמר למען יירא, אלא לפי שאין היראה הזאת מושגת בטבע, כי אדרבא רחוקה היא ממנו מפני גשמויות החושים, ואינה נקנית אלא על ידי לימוד, ואין לימוד ליראה אלא ברוב ההתמדה בתורה ודרכיה בלי הפסק, והוא שיחיה האדם מתכוון ומעיון בדבר הזה תמיד בשבתו, בלכתו, בשכבו, ובקומו, עד שיקבע בדעתו אמתית הדבר, דהיינו: אמתית המצא שכינתו יתברך בכל מקום, והיותו עומדים לפניו ממש בכל עת ובכל שעה, ואז יירא אותו באמת, והוא מה שהיה דוד המלך מתפלל ואומר (תהילים פו, יא) "הורני ה' דרכך אהלך באמתך יחד לבבי ליראה שמך"...

תהיה עם ה' אלקיך (יח, יג)

"תמים תהיה עם ה' אלקיך" – התחלך עמו בתמימות, ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו (רש"י).

דומה, שכל אדם שהתבגר קמעה, יכול להביא ראיה מחייו הפרטיים על כך שכדאי ללכת עם הקב"ה בתמימות, ולא לחקור אחר העתידות, אלא לקבל בשמחה כל מה שהשי"ת עושה עמנו, ולהאמין באמונה שלימה שהכל לטובה. שהרי בסופו של דבר יכול כל אחד להביא ראיה ניצחת על כך שענינו של הקב"ה צופות למרחקים, וכיון שברצונו רק להיטיב עמנו, אם כן הדרך הטובה ביותר היא להשליך עליו את כל היבנו, ולסמוך על בורא כל העולמות המנהל את עולמו בחוכמה ובתבונה, בחסד וברחמים.

בספר "עלינו לשבח" להגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א מובא משל מופלא, ממנו יהיה אפשר להבין כמה כדאי להשליך את ה"פעקאלאך" (שק הצרות) על הקב"ה, ולא לסחוב אותו על גבנו הדל.
משל לאדם המהלך בדרך, וחבילה גדולה על כתפיו, ונקלע לסערת גשמים

גדולה, עד שמרוב הבוץ הנערם בדרכים לא יכול היה להמשיך בדרכו. הוא נעמד תחת אחד העצים, והמתין בקוצר רוח לבעל עגלה שיעבור במקום ויעשה איתו חסד – יעלנו על עגלתו ויוציאונו מן הבוץ הזה.

והנה היא מגיעה. עגלתו המרופדת של אחד מעשירי הסביבה, נראתה מרחוק. הושיט היהודי את ידו לסימן שהוא מבקש שיעצור. העשיר עצר, ושמה על המצוה שנקלעה לידו לסייע לעמיתו.

משעלה החלך על העגלה, הבחין העשיר בתופעה מוזרה. האיש יושב על הכסא, והחבילה הגדולה מונחת עליו, על רגליו. שאל העשיר בתמהון – מדוע אינך מניח את החבילה על רצפת המרכבה? השיב לו מיניה וביה עובר האורח, שהיה עדיין רטוב כולו ממי הגשמים: לא די שהנך עושה חסד כה גדול איתי, אני צריך להעמיס עליך ועל עגלתך גם את הפעקאלאך שלי!

מילא העשיר את פיו צחוק, ואמר: הרי העגלה שלי ממילא נושאת אותך עם משקל משאך, וכי אינך מבין שגם אם אתה מחזיק את החבילות בידך, העגלה היא זאת שנושאת את כל הכובד הזה!

אולי גם אנחנו מצטחקים למשמע הסיפור, אבל בואו ונחשוב האם אין אנו מתנהגים כהתנהגות האווילית של הנוסע ההוא, שאם לא כן, מדוע אנחנו מעדיפים לשאת את ה"פעקאלאך" שלנו על גבנו הרעוע, והמט ליפול, ואין אנחנו משליכים אותו על הקב"ה? הרי אבינו שבשמים נושא כבר על גבו אותנו עם כל ה"חבילות" שלנו ושל כל אנשי העולם, והוא מלווה כל אחד מאיתנו בהשגחה פרטית. אז מדוע נדמה לנו שאנחנו סוחבים את משאנו?!

אביא בפניכם 2 סיפורים מדהימים המראים לנו עד כמה צריכים אנו להתנהג בתמימות ולא לחקור אחר העתידות, ולשים את מבטחנו ואת צרותנו על גבו של בורא עולם:

מסופר על אחד מגדולי הדור הקודם, שניגש פעם אל הגה"ק בעל ה"חזון איש" זי"ע ותיאר בפניו את קשיי הפרנסה שלו המונעים ממנו לעסוק בתורה כראוי ולהשקיע בה את כל עמלו. המוצב היה באמת לבלי נשוא, כשבבית לא היו גם מצרכי היסוד הבסיסיים הדרושים לאחזקת הילדים ולכלכלתם.

החזון"א השיב לאותו גאון, שירכוש באותו שבוע כרטיס הגרלה "ואני אתפלל שתזכה, בתנאי שלא תספר זאת לאף אחד!"

עשה הת"ח כמצוות החזון"א, אך בסוף לא עלה הכרטיס בהגרלה ולא זיכה את רוכשו בפרוטה אחת.

מאוחר יותר התברר שסיפר את הדברים לנאות ביתו, בחושבו מן הסתם שהכלל 'אשתו כגופו' נאמר גם במקרה זה.

כשבא לפני החזון"א וסיפר לו את פרשת הדברים, ענהו החזון"א: שאפשר ללמוד מכך שהקב"ה לא אוהב שמכתיבים לו כיצד לסייע. קודשא בריך הוא רוצה לעזור לכל יהודי בדרך שהוא יתברך בחר בה ולא כפי שבני אדם חושבים!...

עוד סיפור מדהים מסופר, על תלמיד חכם אחד שהגיע אל הגה"ק רבי מרדכי בנעט זי"ע, ותיאר בפניו את קשיי הפרנסה שלו. הגאון ששמע את מצוקתו, אמר לו שיקנה כרטיס הגרלה, ויאמר לו את מספרו, והוא יתפלל על מספר זה שיוכה בהגרלה.

הלח יצא מאת פני הגאון שמוח וטוב לב, רכש כרטיס ודיווח על מספרו למורו ורבו. היהודי היה בטוח שאם אותו גאון וצדיק מבטיח לו שיתפלל על המספר, הרי שהזוכה מונחת כבר בכיסו, ולמען האמת הרי היה לו על מה ועל מי לסמוך בהשערה זו.

בלילה שלפני ההגרלה ערך עם בני ביתו הגרלה – זוטא, כדי 'לבדוק' אם הבטחתו של הגאון אכן פועלת כראוי. הוא בחר בכמה מספרים, ובהם גם זה שעליו התפלל רבי מרדכי בנעט, והטלים אל תוך קערה. אחר כך העלה אחד מהם ואכן היה זה המספר המדובר. קולות הצהלה והששון נשמעו בביתו של האיש, שכן יושבי הבית הבינו שאם ההצלחה האירה להם פנים בהגרלה הביתית, אין ספק שתפילתו של הצדיק תפעל את פעולתה גם מחוץ, בהגרלה הגדולה. אך כשהגיע רגע האמת – הכרטיס לא זכה!...

בפנים נכאות ניגש היהודי אל רבי מרדכי בנעט, וסיפר לו שהכרטיס לא עלה בגורל. אמר לו הגאון: "הרי אני התפללתי שתזכה, בוא ספר מה עשית מאז ההבטחה שהבטחתיך."

סיפר לו היהודי על ההגרלה שערך בביתו, והגאון השיב לו מיניה וביה: "התפילה שלי אכן עשתה רושם, אלא שהיא פעלה את פעולתה באותה הגרלה שעשית בביתך. אם היית ממתינ עוד כמה שעות, היית זוכה בהגרלה הגדולה."

ומכאן אנו רואים את המשמעות "תמים תהיה עם ה' אלקיך" – אל תחקור אחת העתידות. וגם כשצדיק מברך, צריכים להאמין באמונה שלימה שדיבורו לא ישוב ריקם בזכות צדקתו וקדושתו, אך מעבר לכך אין לעשות שום פעולה כלשהי הפוגמת ב"תמימות".

נא להתפלל ולעורר רחמי שמים מרובים לרפואת הצדיק הקדוש רבי חזקיהו דב הכהן בן שושנה קוק שליט"א בתוך שאר חולי ישראל